

retsdokumenter og administrationsakter (som han kender bedre end nogen anden) i langt større grad end vidnesbyrdene om parlamentets rolle under de store konstitutionelle kriser. Men ligger der heri ikke en sortering af materialet, som skubber vurderingen i en bestemt retning? Endvidere: Man må iflg. Sayles ikke isolere institutionerne fra deres bredt samfundsmæssige baggrund (s. 122). Alligevel handler hans bog fortrinsvis om institutionel udvikling og procedure. Ændringer her fremkaldes af kræfter udefra, økonomiske og sociale, indrømmes det (s. 120 f.), men disse kræfter strejfs blot, og vekselvirkningen mellem dem og parlamentet antydes kun. Også heri en koncentration om den side af sagen, der stemmer bedst sammen med Sayles' opfattelse af parlamentet.

Men uanset hvordan man stiller sig til disse indvendinger: Bogen er højst læseværdig, en velformuleret og gennemtænkt opfattelse uden løse ender, fuld af gedigent stof, klar og kyndig, skrevet på et formidabelt overskud af indsigt, forfattet af en kender, der er dybt overbevist om sine synspunkters rigtighed.

Mogens Fenger

Rodney Hilton: Bond Men Made Free. Medieval Peasant Movements and the English Rising of 1381. Temple Smith, London, 1973. 240 s. £ 3.80.

Professor Hiltons hovedanliggende er en fornyet behandling af det engelske oprør 1381; men hans udgangspunkt – at de middelalderlige oprør må opfattes som symptomer på en samfundstilstand og ikke som unikke begivenheder uden indre forbindelse – har berettiget ham til i bogens første del (s. 25–134) at inddrage en undersøgelse af de nogenlunde samtidige kontinentale massebevægelser og deres forudsætninger som baggrund for behandlingen. Med denne brede baggrund vender forfatteren sig i bogens anden del til det engelske oprør. Efter en kort oversigt over »the events of the rising«, der i hovedsagen bygger på »The Anonimale Chronicle«, følger en forskningsmæssig åjourføring af oprørets baggrund, hvori indgår alle de velkendte elementer: skattetrykket, den ekspanderende centraladministration, arbejderlovgivningen, krigen, John of Gaunt o.s.v. Derefter behandles oprørets geografi, oprørsskarenes sociale sammensætning, deres allierede, oprørets organisation og mål og endelig dets virkninger for samfundsudviklingen.

Bogens mest betydningsfulde indsats ligger på to felter. For det første den konsistente analyse af oprørets geografi, hvor det – i overensstemmelse med erfaringerne fra bogens første del – konstateres, at oprøret udfoldede sig i netop de dele af landet, hvor lord-peasant relationerne var under stærkest pres fra en udviklet markedsøkonomi. For det andet den omhyggelige analyse – såvidt det sparsomme materiale tillader det – af oprørernes sociale status, der viser, at praktisk taget alle sociale lag under godsejer- og embedsmandsniveau var repræsenteret i oprørernes rækker.

Desværre – og heri ligger nok bogens væsentligste svaghed – har forfatteren ikke fundet det fornødent at gennemføre en systematisk analyse af det berettende kildemateriale indbyrdes afhængighed og tendens, skønt en sådan i høj grad er tiltrængt. Det rækker ikke blot at konstatere det selvfølgelig, at hovedparten af materialet er behæftet med en tendens mod oprørerne. Følgerne af den manglende analyse fremtræder især tydeligt i kap. 9 (Organization and Aims), hvor der ved undersøgelse af oprørernes mål frit kombineres fra snart sagt alle de berettende kilder. I denne forbindelse kunne det måske også nok have fortjent en overvejelse, om specielt Smithfield-programmet bør tages for pålydende. Wat Tylers desperate situation som følge af regeringens konsekvente indrømmelsespolitik medførte måske en opskrining af kravene så langt, at disse mere af-

spejler en taktisk situation end et egentligt politisk program. Skønt således behæftet med nogle åbenbare svagheder er der dog grund til at glæde sig over denne velskrevne bog, der fra et klart markeret standpunkt fremlægger en hårdt tiltrængt åjourføring af de senere års forskning på feltet. Dens klart formulerede teser vil med vægt indgå i den lykkeligvis stadig livligere debat om karakteren af den senmiddelalderlige sociale uro.

Knud J. V. Jespersen

Françoise Autrand: Pouvoir et société en France (XIVe–XVe siècles). Presses universitaires de France, Vendôme, 1974. 96 s. 9.30 F.

Guy Fourquin: Les soulèvements populaires au moyen age. Presses universitaires de France, Vendôme, 1972. 216 s.

Françoise Autrands lille bog er bind 75 i serien *Dossiers Clio*, der er det franske modstykke til de i USA så populære *Major Issues in History*. Det er seriens erklærede mål i en række små bind at præsentere grundlaget for vor viden om de store historiske spørgsmål og de skiftende fortolkninger heraf. Alle bindene er opbygget efter et ganske stereotypet mønster: en kort indledning, der placerer emnet i den historiske sammenhæng, en samling kildeuddrag (oversat til moderne fransk), nogle *points de vue*, hvori der bringes korte uddrag af den moderne forsknings fortolkninger, og endelig de nødvendige kronologiske tabeller, kort og små bibliografiske oversigter.

Det er slet ikke utænkeligt, at en sådan *guide-book* med fordel kan bruges af f. eks. gymnasielærere, der søger en hurtig orientering om et kompliceret emne; men i universitetsundervisningen har den ingen værdi – det udelukker alene de stærkt redigerede tekster og de kraftigt beskårne og oversatte uddrag af den moderne forskningsdiskussion. – Bortset herfra må det medgives, at Françoise Autrands korte indledning er beundringsværdig. Med stor klarhed strukturerer hun ved hjælp af sit gennemgående spørgsmål – *des pouvoirs partagés ou contestés?* – sit komplicerede tema, og det lykkes hende fint at problematisere temaet uden derfor at forfalde til gold skepticisme. – Som en første orientering om det komplicerede samspil mellem samfundsudviklingen og magtens institutioner i senmiddelalderens Frankrig er bogen udmærket; men dermed er også alt sagt.

I modsætning hertil fortjener Guy Fourquins bog den største opmærksomhed. Den rummer nemlig en nyttig og velgennemtænkt analyse af det begrebsapparat, der er knyttet til udforskningen af senmiddelalderens folkelige opstande. Interessen samles især om en kritisk behandling af de pseudo-sociologiske modeller, der i de senere år har dannet udgangspunkt for de fleste undersøgelser af denne art. Det betyder ikke, at Fourquin forkaster brugen af et tillempet sociologisk begrebsapparat – han finder det tværtimod nyttigt og nødvendigt – men han understreger, at det kun er anvendeligt, hvis det omstøbes, så dets kategorier bringes i overensstemmelse med middelaldersamfundets struktur. Af denne grund forkaster han det marxistiske klassebegreb som analyseredskab, fordi det er snævert knyttet til produktionen af materielle goder. I stedet anskuer han middelaldersamfundet som »une société d'Ordres«, hvori folks sociale status måles på mere end blot deres forhold til produktionsmidlerne. Hensigten er derved at opnå overensstemmelse mellem analysekategorierne og middelalderens eget tanksæt.

Denne begrebsanalyse munder ud i en tredeling af de senmiddelalderlige massebevægelser, hver med deres karakteristika, nemlig for det første messianske rørelser, ofte af et anarkistisk tilsnit. Dernæst rørelser, der hænger sammen med spændinger forårsaget af social mobilitet – eksempelvis i en statusgruppe, hvis politiske indflydelse ikke er vok-